

Az információs és kommunikációs technológia által facilitált párkapcsolati erőszak

Göthér Zsófia

Szociális munka, 3 év.

Tartalom

Kivonat.....	3
Témám indoklása	4
A párkapcsolaton belüli, nők elleni erőszakról általánosan	4
Statisztikai adatok a párkapcsolati erőszak mértékéről.....	6
Párkapcsolati erőszak mértéke Romániában.....	6
A Koronavírus hatása a párkapcsolaton és családon belüli erőszakra	7
A párkapcsolaton belüli- nők elleni erőszak fő típusai	8
A párkapcsolaton belüli erőszak hat fázisos modellje, ciklikussága.....	10
Online szférában történő erőszak.....	11
Az informatikai és technológiai eszközök által közvetített erőszak sajátos formái	12
Digitális eszközök használata a párkapcsolati erőszakban	13
Az online kényszerítő kontroll megnyilvánulása.....	16
Az online erőszak elkövetői.....	16
Az online erőszak megállítása érdekében bevezetett törvénykezések	17
Előzetes kutatási eredmények bemutatása	18
Kutatási rész.....	20
A kutatás módszertana és a célcsoport bemutatása.....	21
Az eredmények bemutatása	22
Általánosan a párkapcsolaton, családon belüli erőszakról	22
Az agresszorok és áldozatok jellegzetességei	23
Az online és fizikai térben történő párkapcsolati erőszak hasonlóságai és különbségei	23
A Koronavírus okozta járvány hatása a szakemberek meglátása szerint a párkapcsolaton, családon belüli erőszakra	25
Az online erőszak jelensége a szakemberek tapasztalata alapján	26
Szakmai felkészültség és lehetséges megoldások.....	29
Záró gondolatok	31
Felhasznált irodalom.....	31

Kivonat

Az információs és kommunikációs technológia (IKT) megkönnyítette az interpeszonális erőszak, ezen belül a párkapcsolati erőszak terjedését és súlyosbította ezek következményeit (Afrouz, 2023). Ezt a növekedést nagymértékben befolyásolja a technológiai eszközök fejlődése, az online térben töltött idő növekedése, illetve a különböző digitális eszközök használatának mindennapivá válása. Az erőszakos viselkedések a személyesből a virtuális térbe is áttevődnek és továbbfejlődnek (Cuomo és Dolci, 2021). A romániai törvénykezés (267/2003) a cyberbántalmazást 2018-tól a családon belüli erőszak formái közé sorolja. Az IKT által facilitált erőszak úgy az áldozatokat, mint a szakembereket új kihívások elé állítja, úgy a jelenség kezelésének, mint a megelőzésének területén. Jelen tanulmány célja annak feltérképezése, hogy a járványidőszak óta hogyan váltott az IKT által facilitált párkapcsolati erőszak - milyen digitális eszközöket és módszereket használnak az elkövetők; milyen hatása van a jelenségnek; hogyan reagálnak a szakemberek és mire lenne szükségük a hatékony kezeléshez. A kutatás két lépésben valósul meg. Elsőként, 12 áldozatvédelemmel foglalkozó szakemberekkel (szociális munkásokkal, pszichológusokkal, intézményvezetőkkel) készülnek személyes interjúk, amit a párkapcsolati erőszakot elszenvedett személyek körében végzett kérdőíves felmérés követ.

Kulcsszavak: digitális eszközök, nők elleni erőszak, párkapcsolaton belüli erőszak, online szférában történő erőszak.

Témám indoklása

Milyenek tudjuk mondani egy jó párkapcsolatot? Erre a kérdésre, ha válaszolni szeretnénk, akkor azt a választ adhatnánk rá, hogy a párkapcsolatot, egy olyan kapcsolatot, ami két személy között van és amelyben mindkét fél egyaránt elkötelezett a kapcsolatuk és párjuk iránt. Nagyon sok esetben azonban annak ellenére, hogy megtudjuk határozni az egészséges kapcsolat fogalmát, mégsem tudjuk elmondani azt, hogy mindegyik kapcsolat egészséges lenne. Előfordulhat az is, hogy megjelenik a kötődés két személy között, azonban a megjelenő kötődést nem lehet mindig egészségesnek mondani. Nagyon sok esetben meglehet figyelni egy kapcsolaton belül a bántalmazást, valamint az erőszak jelenlétét is. Az erőszakos kapcsolatok mértéke nagyon nagy világunkban, a bántalmazás pedig olyan személyekkel is megtörténhet, akikről nem is gondolnánk, hogy otthon a négy fal között bántalmazva van. Azért választottam dolgozatom témájának a nők elleni/párok kapcsolatban belüli online erőszakot, mert úgy gondolom, hogy társadalmunk egyik legfontosabb témái között kellene legyen. Az alábbi dolgozatban a nők elleni erőszak általános bemutatása mellett, leginkább az online szférában történő bántalmazásról fogok beszélni, valamint a agresszorok által használt digitális eszközökről, amit az áldozatok bántalmazására használnak fel.

A párok kapcsolatban belüli, nők elleni erőszakról általánosan

A nők elleni erőszakot, párok kapcsolatban belüli erőszakot nagyon sokáig tabuként kezelték, azonban napjainkban egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek erre a témára, az erőszak mértéknek, káros következményeinek a csökkenése érdekében. A nők elleni erőszak mértéke nemzetközi szinten, valamint hazánkban is gyakorinak számít. A 28 EU tagországban készített felmérések alapján 3-ból 1 nő tapasztalt fizikai és/ vagy szexuális erőszakot a 15-ig éves korának betöltése előtt. A felmérés lekérdézésé előtti 12 hónapban pedig a nők 8% tapasztalt erőszakot az EU tagországokban. Párok kapcsolatban belül a felmért személyek közül 22% tapasztalt fizikai, vagy szexuális erőszakot, 43% érzelmi erőszakot, valamint a fizikailag bántalmazott személyek egyharmada (34%) a fizikai erőszak legalább 4 formáját élte át (Dima, G, Beldianu, I. F, 2016). A bántalmazások mértéke bizonyos esetekben annyira súlyos, hogy a bántalmazás az áldozat halálához vezet. A 2020-as rendőrségi felmérésnek az adatai Romániában összesen 58 személy vált a párok kapcsolatban belüli erőszak halálos áldozatává. A halálos esetek között 40 házasságon belül történt, 27 párok kapcsolatban belül és volt egy kiskorú áldozat is. Fontos tisztáznom azt a tényt is, hogy a párok kapcsolatban belüli

erőszakból, az áldozatoknak nagyon nehéz kijutniuk és nagyon fontos az, hogy az áldozatok mellett legyen olyan személy, aki segíti őket a kijutás folyamatában. (NANE, 2015)

Felmerülhet bennünk az a kérdés is, hogy miért marad az áldozat a bántalmazó kapcsolatban és miért lép ki abból a kapcsolatából, azonban a bántalmazó kapcsolatban való maradásnak több oka is lehet, ebből szeretnék kiemelni párat. A kapcsolatból való kilépést számos tényező akadályozza. Ezek egy része maga a bántalmazó párkapcsolat sajátosságaiból adódik. A bántalmazó kapcsolaton belül gyakran kialakul egy jellegzetes dinamika a bántalmazó és az áldozat között, ez a dinamika pedig benne tartja az áldozatot a kapcsolatban. Az erőszak dinamikája fokozatosan súlyosbodik, ami az áldozat számára szinte észrevétlenül válik egyre súlyosabbá. A kitörés fázist általánosan a megbánás, mézeshetek fázisa követi. Ezt a dinamikát, ciklikusságot részletesebben azonban a párkapcsolaton belüli erőszak 6 fázisos modelljénél, ciklikusság fejezetnél fogom bemutatni. (Dima, G, Beldianu, I. F, 2016)

A bántalmazó kapcsolat felismerését majd az ebből való kilépést tovább nehezíti az hogyha, az erőszakot átélt személy már gyerekkorában is bántalmazva volt, vagy ha az otthonról hozott szülői modell egy bántalmazott kapcsolat. Ilyen esetben sokszor az áldozat számára, a megszokottság, az egészséges kapcsolat modelljének, természetesnek tekinti a párkapcsolaton belüli erőszakot és nem is kérdőjelezi meg az erőszak alkalmazásának problémás jellegét. (Dima, G, Beldianu, I. F, 2016)

Fontos kiemelni azt is, hogy a bántalmazó kapcsolatból való kilépésnek az időszaka jelenti a legnagyobb veszélyfaktort az áldozat számára, hiszen ebben a periódusban fokozódhat a legjobban az erőszak jelenléte, valamint jelentősen megnövekszik ebben az időszakban az emberrablásra vagy a gyilkosságra való hajlandóságnak a veszélye is. (Dare, B., Guadagno, R., & Nicole Muscanell, M. A., 2013)

Az erőszakos párkapcsolat sajátos jellemzői mellett, más, a jelenséggel többé-kevésbé összefüggésben álló tényezők is megjelennek amelyek megakadályozzák a párkapcsolatból való kilépést, ilyen például az anyagi függőség, az áldozat bizonytalanságának érzete jövőjével kapcsolatosan, a bizonytalan szociális helyzetet, a közös gyermek léte, a személyes és/vagy szakszolgáltatási támogató szociális háló—hiánya, különböző korlátozó meggyőződések, a környezet elítélő magatartása és/vagy attitűdje, amik elsősorban a női és anyai szerepekhez kapcsolódónak például - tönkreteszi a családot, ha

segítséget kér, ha elhagyja a gyermekei apját, megfosztja a gyermekeket az apjuktól stb. (Dare, B., Guadagno, R., & Nicole Muscanell, M. A., 2013; NANE, 2015;,(Dima, G, Beldianu, I. F, 2016)

Statisztikai adatok a párkapcsolati erőszak mértékéről

Egy jelenség elterjedtségének ismerete fontos alapja a különböző jogi, szociálpolitikai, szolgáltatásfejlesztési illetve esetkezelési intézkedések kidolgozásának és kivitelezésének. Dolgozatom következő részében a párkapcsolaton belüli erőszak gyakoriságát mutatom be. Különböző országok statisztikai adatait áttekintve azt tudom elmondani, hogy Európában a 16 és 44 év közötti elhalálozás és maradandó sérülések szerzésének fő oka a párkapcsolaton belüli erőszak(NANE, 2015). A statisztikai adatokból kiderült az is, hogy a nők egynegyede élete során tapasztalt fizikai erőszakot, valamint a nők egytizede életük során átél nemi erőszakot is. A verbális erőszak jelenlétét vagy a fenyegetések számát sokkal gyakoribbnak mondhatjuk világunkban és a nők mindegy 45% tapasztalja meg élete során az erőszak ezen formáját. (NANE, 2015)

Az UNDOC egyik kutatásban (Gibbons, J., 2021) a párkapcsolaton belüli erőszak halálos áldozatainak a mértékét figyelték meg és arra az eredményre jutottak, hogy 10 emberölésből körülbelül 6-ot intim partner, vagy más családtag követ el. Az eredmények alapján elmondhatjuk azt is, hogy a magánszférában elkövetett emberölések jelensége mindkét nemet érintik, azonban a nők és a lányok gyakrabban válnak áldozattá, mint a férfiak, pontosítva a párkapcsolatban elkövetett gyilkosságokat világszerte 19%-ban nők követik el és 81% férfiak. Az UNDOC által kiadott elemzés kimutatta , hogy 2010-2020 között 13% csökkent a párkapcsolaton, családon belüli gyilkosságok száma, azonban ezzel ellentétben 9% növekedést tudunk megfigyelni az amerikai kontinensen. Kiderült az is az elemzésből, hogy 2020-ban világszerte körülbelül 47000 nőt és lányt gyilkolt meg intim partnerük, vagy családtagjuk, ami azt jelenti, hogy 11 percenként válik áldozattá valaki partnere által. A kontinensek közül Ázsiában jelent meg legnagyobb mértékben a női párkapcsolati, családon belüli gyilkosságok száma 2020-ban, összesen 18.600 áldozattal, ezt követte Afrika 18,100 áldozattal. A harmadik a sorban Amerika 7,300 áldozattal, majd Európa 2,600 áldozattal. A legutolsó a sorban pedig Óceánia 300 feljegyzett áldozattal.

Párkapcsolati erőszak mértéke Romániában

Romániában a családon belüli, párkapcsolaton belüli erőszak mértéke az ANAI által kiadott felmérés alapján kijelenthetjük azt, hogy 2018 és 2020 között nagymértékben megnövekedett. A nélkülözés, elhanyagolás értéke 55,1%-ról 66,1% -ra emelkedett. A pszichológia erőszak mértéke 18,3%-ról 20%-ra, a fizikai erőszak mértéke 19,8%-ról 21,5%-ra, a gazdasági erőszak mértéke 2,7-ről 4,5%-ra, a szociális erőszak pedig 0,7-ről 2,4%-ra növekedett meg 2018 és 2020 között. Ezen eredmények alapján elmondhatjuk azt is, hogy az erőszak típusainak felét az elhanyagolás, vagy az anyagi nélkülözés teszi ki, ezt pedig a pszichikai erőszak, valamint a fizikai erőszak követi. (Simona, I., 2022)

A Koronavírus hatása a párkapcsolaton és családon belüli erőszakra

Több helyzet is bebizonyította azt már, hogy a gazdasági válságok, természeti katasztrófák idején a hátrányos helyzetben élő egyének, erőszaknak kitett egyének sorsa még nehezebbé válik (Galajda, Á., 2021) és ez alól a Koronavírus sem volt kivétel. A Koronavírus számos negatív hatást hozott az emberek életében, amelyek közül kiemelném a szorongást, depressziót, valamint a túlzott alkoholfogyasztást is, ezen tényezők pedig hozzá járulhatnak a párkapcsolaton belüli erőszak mértékének a növelésére is (Simona, I., 2022). Ana Krjaleinen (Galajda, Á., 2021) a RB SEDEC szakbizottságnak hangsúlyozta, hogy a nők elleni és családon belüli erőszak mértéke a járvány idején nagy mértékben megnövekedett és egyes országokban a segélyvonalakra érkező telefonhívások száma ötszörösére nőtt a pandémia időszaka alatt.

Egy másik alkalom során António Guterres ENSZ főtitkár (Torma, A., 2021) azt nyilatkozta, hogy míg a COVID-19 világjárvány fékezése érdekében szükség volt a kijárási korlátozásokra és a karantén bevezetésére, addig a nők egy része épp ott kell, hogy erőszakot elszenvedjen, ahol a legnagyobb biztonságban kellene lennie, az otthonában. A romániai rendőrségi adatok szerint 2020 első 3 hónapjában 11% csökkent a hívások száma a 112-ön, azonban az ANES segélyhívószámon a hívások száma 50% növekedést mutatott ki március 16 és április 10 között, ami 251 segítségkérő hívás jelentett családon és párkapcsolaton belüli erőszakkal kapcsolatosan. „A béke nem jelenti azt, hogy nincs háború” fogalmazott az ENSZ főtitkár (Glossa Iuridica, Vírus és etika). Nagyon súlyos mondat António Gutters ezen kijelentése, mivel kimondja, hogy azon személyek, akik bántalmazva voltak eddigi kapcsolatukban, azok hirtelen azon személyekkel lettek összezárva, akik által folyamatosan át kell élniük az erőszakot. Eddigi életükben, talán minden menedékük vagy minden reményünk

abban az időben volt, amíg a bántalmazó nem volt otthon, azonban a kijárási tilalom bevezetése után folyamatosan otthon találta a bántalmazó személyt is. (Torma, A.2021)

A párkapcsolaton belőli- nők elleni erőszak fő típusai

A párkapcsolaton belüli erőszaknak a típusait el tudjuk helyezni egy nagyon széles skálán. Párkapcsolaton belüli erőszaknak számítanak már a párunknak mondott gúnyos megjegyzések is, de a bántások megnyilvánulása gyilkossáig fajulhat el. Ez a két pont között még nagyon sok típus és forma jelenhet meg, amelyeket a törvény határozatlan tilt és büntetést ró ki ezek elkövetése esetén.

A párkapcsolaton belüli erőszaknak több típusa is van. A nemzetközi szakirodalom akárcsak a romániai törvénykezés (2) a következő kategóriákat különbözteti meg: szóbeli, fizikai, szexuális, érzelmi, szociális-társas, gazdasági erőszak melyek mellé a romániai családon belüli erőszakra vonatkozó 217/2003-as törvény a cybererőszakot adja hozzá, hetediknek. Szóbeli erőszokról akkor beszélhetünk amikor az elkövető megfélemlítés miatt üvöltöz, esetleg veréssel, gyilkossággal fenyeget, vagy ha megszegyenít, lekicsinyít, sérteget szavaival vagy az áldozat családtagjairól mond sértegető és durva dolgokat. Szóbeli erőszak az öngyilkossággal való fenyegetés, , vagy a gyermekek elvételével való fenyegetés is (NANE, 2015, Dima, G., Beldianu, I. F, 2016)

Lelki erőszokról akkor beszélhetünk, amikor a bántalmazó letagad lényeges dolgokat és elzárja őt gondolataitól, érzéseitől és cselekedeteiből. A lelki erőszakhoz tartozik a határtalan féltékenykedés is, az áldozat önbecsülésének a lerombolása, önálló döntéseinek a megkérdőjelezése, vagy ha állandó kontroll alatt tartja a bántalmazó döntéseit és életét, azonban ezek a jellegzetességek igazak a többi erőszak típusra is. Mindezek mellett sok esetben megfélemlítő viselkedést produkál, az áldozat értéktárgyainak a tönkretételével, állandó utókövetéssel, vagy számonkérő és fenyegető üzenetek küldésével. (PATENT, 2015)

Gazdasági erőszokról akkor beszélhetünk amikor a bántalmazó szándékosan távol tartja a partnerét a gazdasági, valamint a társadalmi erőforrásoktól. Ide tartozhat az is, hogy nem engedi a másik félnek, hogy munkába menjen, valamint eltiltja pártját családjuktól, barátaitól. Sok esetben a bántalmazó megtiltja, hogy hova mehet az áldozat, kivel találkozhat. (Szabolcs, V., Diana, B. .2020)

Szociális erőszakról akkor beszélhetünk, amikor az agresszor nem csak a gazdasági forrásoktól zárja el az áldozatot, hanem annak a társas kapcsolatától is, ide pedig beletartoznak azok barátai és sokszor szülei is. Előfordulhat az is, hogy még a telefont sem használhatja egyedül és minden telefonbeszélgetést ellenőrzés alatt tart. Szociális erőszaknak számít az is, hogyha az agresszor megszabja azt, hogy a másik fél mit tehet, kivel találkozhat vagy hogy milyen ruhába öltözhessen. Előfordulhat az is, hogy az agresszor mindenhova elkíséri az áldozatot, vagy nem engedi egyedül sehova.. (NANE, 2015)

A fizikai erőszak olyan testi károsításokat foglal magába ami az áldozat fizikai állapotának rontása érdekében irányul. A fizikai bántalmazás egészen az áldozat megöléséig fajulhat. (Burajová, B., Činčurová, s, 2016)

Szexuális erőszakról akkor beszélhetünk, amikor valakit erőszakkal, kényszerrel vagy manipulációval kényszerítettek szexuális cselekvésre, aktusra. Szexuális erőszaknak számít az is, ha valaki visszaél az áldozat korával, fogyatékosságával, vagy különböző szerek fogyasztásának hatásával az intim kapcsolat kialakítása során. (Betlen, A., Pap, E., 2012)

Cybererőszak esetében a bántalmazó digitális eszközöket használ fel az áldozat kontrollálása, ellenőrzése, rágalmazása, megszégyenítése esetében, üzenetek küldése, videók, képek készítése és azok megosztása révén. (Betlen, A., Pap, E., 2012)

A párkapcsolaton belüli erőszak azonban nem csak a felnőtt kapcsolatokban jelenik meg, hanem fiatalok, kiskorú kapcsolatokban is előfordulhat, ezt nevezzük randierőszaknak. A randikapcsolatokban súlyos kockázati tényezőnek számíthat az, hogyha az egyik fél nagykorú, vagy hogyha nagy kórköz figyelhető meg a párok között. Kiskorúak esetében bántalmazás esetén még nagyobb mértékben jelentkezhet az alacsony önértékelés, az erős félelmek jelenléte, ami miatt nem mer szólni a felnőtt személyeknek és sokszor éreznek büntudatot vagy szégyent, azért hogy bántalmazva vannak. Ezek a tünetek azonban nem csak kiskorúak esetén jelentkeznek, hanem a felnőtt bántalmazott személyek esetében is előfordulhatnak és elő is fordulnak bizonyos mértékben. Fontos tisztáznom azt is, hogy a randierőszak nem csak a lányok esetében jelenik meg, hanem előfordulhat a fiúk esetében is és a legfőbb változások az erőszak átélésében, megélésében fordulnak elő. A fiúk hajlamosak arra, hogy a lányok által produkált verbális erőszakot, esetleges zsarolást csak mintegy bosszantó kellemetlenséget éljenek meg. Sok esetben fel sem figyelnek vagy nem veszik komolyan azokat, vagy nem fektetnek nagyobb hangsúlyt rá, azonban előfordulhat az is, hogy egy sokkal erősebb támadással, agresszióval reagáljanak rá. (Köberlein, és mts., 2010)

Az erőszak típusainak a tárgyalásával szemléltetni akartam azt, hogy a Covid járvány kitörése és a karantén helyzet kialakulása, miért számított nagyon sok esetben egy kritikus helyzetnek az áldozatok szempontjából. A karanténhelyzet és a járvány okozta stressz mégjobban felerősíthette az egyéneken a fenti erőszak típusok mértékét, sokszor pedig járvány előtti kritikus helyzetben levő személyek állapota mégjobban kiéleződött, amelynek következtében sokszor meg tudunk figyelni elhalálozást is, egy olyan szituációban, ahol az áldozatoknak esélyük sem volt segítséget kérni.

A párkapcsolaton belőli erőszak hat fázisos modellje, ciklikussága

A bántalmazás azonban nem csak hirtelen jelenik meg, hanem a bántalmazó megjelenése mögött, megtudunk figyelni egy folyamatot is. Egy bántalmazó kapcsolatban észre tudunk venni egy ciklikusságot. A bántalmazás jelenléte egy kapcsolaton belül sok jelen folyamatosan, hanem vannak az erőszakos tetteknek is egy bizonyos mértékű ritmusa és mintegy folytonos folyamatról tudunk ezáltal beszélni róla. (Mihács, M.,2019)

Lenore Walker (idézi Mária, M.,2019)élete során sokat foglalkozott az erőszak folyamatáról és ő volt az a személy, aki legelsőként megfogalmazta az erőszak ciklusának a fogalmát is. Az erőszak ciklusának a megértése által sokkal könnyebben meg tudjuk érteni a bántalmazó kapcsolatok dinamikáját. Lenore Walker (idézi Mária, M.,2019) mindezek mellett meghatározta, valamint elkülönítette az erőszak három szakaszát is, ezek pedig a következők: az első szakasz a feszültség felgyülemelésének a szakasza, a második a erőszakkitörés szakasza, a harmadik pedig az úgynevezett mézesheteknek időszaka.

A feszültség szakaszában a feszültséget kiváltó cselekedetek egyre jobban felgyülemlesznek és egyre gyakrabban jelennek meg, mértékük is pedig egyre súlyosabbá válik. Ebben a szakaszban a bántalmazó mindig talál valamilyen hibát párja tetteiben, szavaiban, viselkedésében és sokszor ezek miatt kommunikációban bántja azt. Ebben az időszakban az áldozat nem tud olyan dolgot tenni, ami megfelelő lenne a másik félnek és ez miatt az áldozatok sokszor úgy érzik magukat, mintha jégen kellene sétálniuk, viszont bármikor eleshetnek rajta. Ebben az időszakban az áldozatok mindent megtesznek annak érdekében, hogy elkerüljék a feszültségeket, mindent megpróbálnak az agresszor elvárásai szerint tenni és sokszor hajlamosak az önvádolásra, hibáztatásra is. Ez az időszak mindig addig fokozódik, amíg be nem következik az viselkedés és ebben a viselkedésben oldódik ki a felgyülemelő feszültség. Az erőszakos viselkedés, bántalmazás után az agresszor

megbánja tettét és ígéretet tesz, hogy többet soha nem fog előfordulni az, hogy bántalmazza kedvesét. Sokszor mélységes megbánást mutat tettei miatt és a következő szakaszban kedvesen, odaadóan, hízeltgően bán társával, sokszor pedig ajándékokkal, kedveskedésekkel özönli meg társát. Az udvarlás egyes motívumait is újra szoktak jelentkezni ebben a szakaszban, virágokkal, csokoládékkal lepi meg társát az agresszor, ebben az időszakban, ezért is kapta ez a szakasz a „mézeshetek megnevezést. Azonban ez a szakasz nem tart soká és egy idő után újra elkezdnek gyarapodni a feszültségekkel teli időszakok, amelynek végső pontja az áldozat bántalmazása és a szakaszok folyamatos újra játszása. Az erőszak mértéke is folyamatosan változik a szakaszok újbóli átélésével és soha nem marad meg egy bizonyos szinten hosszabb ideig. Az egyes szakaszok változik, eleinte két agresszív viselkedés produkálása között hónapok telhettek el, azonban ennek időtartama idővel hetekre csökkenhet le. A párkapcsolati erőszak ciklikusságaként nevezi a szakirodalom az egyes szakaszokon való végigjárás ismétlődését. Idővel, az ismétlődés egyre súlyosabb megnyilvánulásokat is jelenti. A bántalmazás kitörési fázisában az elején érzelmi vagy szóbeli bántalmazás jelentkezett, idővel vált ez át egyre súlyosabb, már fizikaival, szexuálissal társuló bántalmazássá. (Hazarika, B. M.,2019).

Online szférában történő erőszak

Ahogy az előbbieken is bemutattuk a párkapcsolati erőszaknak számos arca van, annak ellenére, hogy leginkább a köztudatban a fizikai erőszakos cselekedetekhez kötődik. Az online, vagy más technológiai eszközök használatával (pl telefon) megvalósuló bántalmazások leginkább az elkövető kényszerítő kontrolljának („coercitiv control”) kivitelezéséhez járul hozzá (Cuomo és Dolci, 2021).

A párkapcsolaton belüli erőszakmegnyilvánulás. Habár a hatóságok egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek a számítógépes bűncselekmények megelőzésére, a személyazonossági lopás és az online csalás megelőzésére, kevés figyelmet fordítanak az online személyközi és azon belül a párkapcsolati erőszak megállítására. (Alosi-Al, H., 2017).

Az információs és kommunikációs technológiák fejlődésével, elérhetővé vállásával, megnőtt annak fogyasztása is, növelve így az online szférában történő erőszak előfordulásának a kockázatát is. Manapság az európai országokon belül a mobiltelefonok,

számítógépek, valamint az internet használata mindennapivá vált az emberek számára. A technológia fejlődésével a bántalmazótól való elszigetelődés és biztonságban való helyezés mértke lecsökkent, valamint az online erőszak jelentése is megváltozott. A technológia fejlődésével az emberek felvehetik a kapcsolatot egymással, vagy ellenőrizhetik egymást globális szinten is, mindezzel csökkentve az áldozatok biztonságérzetét. Így a hagyományos védelmi stratégia nem tud elegendő biztonságot nyújtani az áldozat számára, a bántalmazó környékből, kapcsolatból való kiemelés, mivel a folyamatos megfigyelés alatt tartás és erőszak a kapcsolatból való kiemelés után is fent tud maradni az online világban (Hand, Chung és Peters,, 2009).

Az online szférában történő erőszaknak több típusa is van, melyek közé tartozik a virtuális térben történő megszegés, zaklatás („bombázza” az üzenetekkel az áldozatot telefonon, emailen, smsben, üzenőfalakon vagy messengeren, kommenteli a bejegyzéseit a szociális médiában stb), vagy amikor olyan személyes dolgokat tesz közzé az áldozatról, amelyeket az áldozat nem szeretne nyilvánosságra hozni. Online erőszaknak számít az is, amikor fiatal lányokat próbálnak átverni idősebb férfiak hamis profilok által. Sok esetben megtudunk figyelni azonban zsarolókat is, vagy online szexmunkára való kényszerítést is (Alis-Al, H., 2017).

Az informatikai és technológiai eszközök által közvetített erőszak sajátos formái

A cyberstalking szónak a magyarázatát és fő típusainak a bemutatása is fontos az online párkapcsolaton belüli erőszak témánál. A cyberstalking kifejezés arra utal, hogy a zaklatók technológia eszközöket használnak az áldozatok bántalmazása érdekében, mivel ezen eszközök megkönnyítik az áldozatok megfigyelését, valamint a velük való kapcsolattartást is. A cyberstalkingnek 3 fő típusát fogom kiemelni az alábbiakban. Az első típus az e-mailes zaklatás, a második típus az internetes zaklatás, a harmadik típus pedig az áldozat technológiai eszközeihez való kapcsolódás során valósul meg, amelyet megtehet például a számítógépes operációs rendszereinek a telepítése által is, Az internetes zaklatásnál fontos kiemelnem azt, hogy nem jár feltétlenül közvetlen kommunikációval, hanem az agresszorok a internet felületét használják fel az áldozat veszélyeztetésére, valamint rágalmozása érdekében (Hand, Chung ésPeters, 2009).

A közvetített kommunikáció veszélye lehet az is, hogy online szférában az emberek sokkal gátlástalanabbak a másokkal való kommunikáció során, ezáltal pedig gyakrabban használnak bántó, vagy egresszív üzeneteket, kommunikációjuk során. A közvetített kommunikáció hatása lehet a személyes intimitás csökkenése, az ellenségeskedés növelése, amelynek oka, hogy ebben a kommunikációs formában nem tudjuk észlelni megfelelően azt, hogy beszélünk, hogyan hat érzelmileg a másik félre(Marganski. és Melander, 2018)

Fontos lenne figyelmet fektetni arra is, hogy védelmet biztosítsunk az áldozatoknak a cybertalking jelenléte esetében és ennek érdekében több módszert is kidolgoztak. Az egyik segítő módszert Arief és társai dolgozták ki és ez a módszer az ésszerű adatvédelmi tervezést foglalja magába. Ez a módszer figyelembe veszi az áldozatok igényeit, valamint a visszaéléseknek a lehetőségét is. Megoldásként működhet a cyberstalking megállítása érdekében egy olyan alkalmazásnak a megtervezése, amely törölné a felhasználó azon látogatásai, böngészéseit, amelyek a párkapcsolaton belüli oldalakat és intézményeket érintenek, valamint rögzítene az eszközzel való esetleges visszaéléseket is. (Freed és mts.,2017)

Digitális eszközök használata a párkapcsolati erőszakban

Online erőszaknak tekinthető az is, ha partnerünktől fenyegető üzeneteket kapunk, vagy ha folyamatosan zaklatásnak vagyunk kitéve, a különböző platformokon, partnerünk vagy más személyek által. Nők elleni erőszaknak tekinthetőek azok a megjegyzések is, amelyekkel a nők lealacsonyítását célozzák meg online szférán belül. Az agresszorok felhasználhatnak olyan digitális eszközöket is, amelyet az áldozat ellenőrzése és kontrollba tartása miatt használnak fel. Fontos hangsúlyoznom azt, hogy az online szférában történő párkapcsolaton belüli erőszak, sokkal nagyobb mértékben van jelen, mint a személyesen történő erőszak, mivel online területeken az áldozatokat sokkal könnyebben el lehet érni. Digitális eszközöket egyaránt lehet használni az áldozat fogva tartása és megfélemlítése szándékából, nyilvános és magán területeken is. Nagyon nehéz pontos információkkal rendelkezni azonban arról, hogy mennyire nagy az online szférában történő párkapcsolton belüli erőszak mértéke, mivel a pontos információk megszerzését nagymértékben megnehezíti az online felületek lekövetésének a nehézsége, valamint az is, hogy nem minden eset van rögzítve a rendszerben. Az online erőszaknak nagyobb kockázatnak vannak kitéve a fiatal lányok, a kisebbségi csoportokhoz tartozó egyének, valamint a szegényebb társadalmi

rétegekhez tartozó személyek is. Az online erőszaknál fontos kiemelni az erőszak azon típusát, amelyik az intim, szexuális jellegű képek felhasználását és megosztását tartalmazza. Az online területeken is nagyobb eséllyel válnak áldozattá a nők és legtöbbször ezeket a képeket bosszúként használják fel az agresszorok az áldozatok ellen, miután kapcsolatuknak vége vetődik. (Melander és Marganski2021)

Az emberek számára elérhető digitális eszközök száma folyamatosan gyarapodik és fejlődik. Digitális eszközök jelenléte nélkül azonban lehetetlen elképzelni az életet, annyire normalizálódtak már mindennapjainkban. Az áldozatok lekövetésben, valamint korlátozásuk érdekében az agresszorok most már több digitális eszközt is használhatnak, ezekből szeretnék kiemelni párat. A leggyakrabban használt digitális eszközként a mobiltelefonokat tudjuk megemlíteni. A mobiltelefonok által lehetővé válik az, hogy a bántalmazók a partnerüket nyomon tudják követni abban, hogy kivel tart kapcsolatot, valamint a mobiltelefont a partnerük fogva tartásának az eszközeként is használják. Sok esetben azonban a mobiltelefon használata a konfliktusok kialakulásának a fő forrása is, az esetleges nem fogadott hívások által, vagy a nem elég gyors üzenet váltás is lehet a konfliktus egyik forrása. Az SMS-ek ellenőrzése egyaránt megjelenhet a fiatalabb és az idősebb generációk esetében is, sokszor pedig természetesnek vélik a felek az üzenetek ellenőrzését egy kapcsolaton belül. Sokszor a bizalmuk és hűségük biztosítása érdekében kérik el a telefont, amit ha nem adnak oda akkor gyakran azzal vádolják a partnerüket, hogy biztosan valami rejtegetni valójuk van. A telefon használata mindezek mellett azonban jó eszköz lehet az áldozat tartózkodásának a behatárolására is (Hand, Chung és Peters, 2009).

A digitális eszközöknél fontos kiemelni olyan konkrét eszközöket és applikációkat, amelyeket sok esetben használnak az agresszorok az áldozat fogva tartása és zsarolása, lealacsonyítása érdekében. Az első eszköz, amiről bővebben beszélni fogok azok a kémprogramok, amelyeket egy személy folyamatos lekövetésének a szándékából használhatnak fel a bántalmazó felek. Ezek az eszközök elérhető áron telefonokra is telepíthetőek. Ezen applikációkon keresztül lehetővé válik az áldozat üzeneteinek, valamint személyes adatainak a nyomon követése is például az áldozat bankkártyaszámának a nyomon követésére. Sok esetben azonban meg lehet figyelni csatlakoztatott eszközöket, például automatizált háztartási eszközöket, intelligens otthoni eszközöket, amelyek a termosztátok, villanykörték, vagy hangszórókhoz voltak csatlakoztatva és az áldozatok félelembe tartása érdekében használtak fel. Mindezek mellett meg lehet figyelni rejtett kamerákat, otthoni drónokat, bébimonitorokat, inzulinpumpákat, órákat, vagy VR szemüvegeket, amelyeket az

áldozatok megfigyelésére használtak fel. A fentiekben felsorolt eszközök fő tulajdonságaik azt, hogy az internethez lehet csatolni őket és így potenciálisan nagy távolságról is lehet őket irányítani és aktiválni, lehetővé téve az agresszorok számára az áldozat távolból való megfigyelését. Ezen eszközök nagy része azonban nem csak képi felvételek készítésére alkalmasak, hanem hanganyagok készítésére is fel lehet használni őket. Mindezek mellett éteznek olyan otthoni zárok is, amelyet csak kód segítségével lehet feloldani, ezeknek a zároknak az irányítása pedig sok esetben az agresszor kezében lehet, megakadályozva ezzel azt, hogy áldozat elhagyja otthonát, úgy is, hogy az agresszor már nem tartózkodik otthonában. (Wilk, A., 2021, Európai Tanács)

Elmondhatjuk tehát azt, hogy a párkapcsolati erőszakot elkövető személyek a digitális eszközöket az áldozat fogva tartása, ellenőrzése érdekében használják fel. Az agresszorok a készen kapott kémprogramokat, letölthető szoftvereket használják fel az áldozatok ellen, amelyet az áldozatok elektromos eszközeire töltenek fel. Számos és könnyen elérhető információk érhetőek el az agresszorok számára az interneten keresztül, ezen eszközök használata érdekében. Ez mellett ki kell emelnem azokat a mobilalkalmazásokat, amelyek szintén fel tudnak használni az agresszorok, az áldozatok fogva tartása érdekében. Azokat az alkalmazásokat, amelyeket a gyerekek ellenőrzése és védelme miatt, vagy amelyeket egy eszköz ellopása elleni ellenőrzésre találtak fel, szintén könnyen át lehet alakítani áldozatok ellenőrző és megfigyelő alkalmazásokká. Ezeket az eszközöket kettős felhasználású eszközöknek tudjuk tekinteni. (Leitão, R., 2019) Mindezen a tényeket tudva fontos az, hogy a szakemberek az áldozatokkal való munka során figyelembe vegyék az agresszorok által használható digitális eszközöket és külön figyelmet fektessenek munkájuk során ezen digitális eszközök felkutatására.

A Fundația Sensiblu (2020) kutatása is felhívja a szakemberek figyelmét arra, hogy fontos az erőszakkal foglalkozó szakemberek számára a technológiai fejlődésének nyomon követése, annak érdekében, hogy megfelelő segítséget tudjanak biztosítani az áldozatok számára. Azt is hangsúlyozzák, hogy a segítő szakemberek digitális oktatása nem megfelelő napjainkban és ez miatt nem tudnak lépést tartani a technológia fejlődésével. Annak érdekében, hogy az online platformok biztonságosak tudjanak lenni és az erőszak online formájának a mértékét csökkenteni lehessen fontos az, hogy biztonságra törekedjenek azon vállalkozók is, akik a technológiai fejlődést teszik lehetővé az emberek számára.

Az online kényszerítő kontroll megnyilvánulása

Dolgozatom következő részében az online megfigyelések típusairól, valamint a bántalmazó által használt módszerekről fogok beszélni. Az online megfigyeléseket, ellenőrzéseket összesen három típusba tudjuk sorolni. Az első típus a nyílt megfigyelés. Nyílt megfigyelésről akkor beszélhetünk, amikor az áldozat tisztában van azzal a ténnyel, hogy megfigyelés alatt áll. Ennél az esetben az agresszornak hozzáférése van az áldozat telefonjához, vagy annak elektromos eszközeihez, online platformjaihoz. A nyílt megfigyelés megnehezíti annak a lehetőségét, hogy az áldozatok segítséget tudjanak kérni a barátaitól, családjától. Az áldozatoktól ebben az esetben azt is elvárják, hogy mindig elérhető legyen partnere számára a digitális technológiákon keresztül. Sok esetben élő hely megosztására is kötelezi az agresszor az áldozatot, amely által könnyedén letudja követni őt. (Leitão, R., 2019)

A második megfigyelési típus a titkos megfigyelés. Ilyenkor az áldozatok nem tudják, hogy megfigyelés alatt állnak. Ebben az esetben különböző kémprogramokat, keyloggereket vagy olyan eszközöket használnak a bántalmazók, amelyek gyermekek, állatok vagy tárgyak nyomon követése érdekében alkottak meg. Ezekben az esetekben az áldozatok gyanakodhatnak arra, hogy megfigyelés alatt állnak, azonban sok esetben nem rendelkeznek konkrét bizonyítékokkal. (Leitão, R., 2019)

A harmadik megfigyelési típus, amit fontos kiemelni az az megfigyelés, amelyik az eszközhöz hozzáférés korlátozása által valósul meg. Ez a típus az áldozatok technológia eszközeink az összetörésével, elkobzásával történik meg. Ebben az esetben az agresszor fő szándéka, hogy korlátozza az áldoz lehetőségét az esetleges segítség, támogatás kérésében vagy más szociális jellegű kapcsolatok kialakításában. (Leitão, R., 2019)

Az online erőszak elkövetői

Felmerülhet bennünk az a kérdés is, hogy ki követi el az online szférában történő erőszakot. Az online szférában történő erőszakot több személy is elkövetkezi, ilyen személy lehet például az áldozat jelenlegi, vagy volt párja. Mindezek mellett az online erőszak elkövetőinek esetében tudunk beszélni elsődleges és másodlagos elkövetőkről is, erről fogok részletesebben beszélni az alábbiakban.

Az online szférában történő erőszak elkövetése történhet egy személy által, azonban történhet több személy által, akár csoportosan is. Ezekben az esetekben több elkövetője is lehet az erőszaknak, példaként emelem ki itt a tömeges támadásokat, a csoportok által történő online és szexuális zaklatásokat. Egy szexuális jellegű képet több személy is megoszthat és tovább küldhet, ezzel pedig tovább fenntarthatja az online erőszakot, zaklatást és megaláztatást. Sok esetben a zaklatás állprofilokon keresztül zajlik. A képi alapú bántalmazás esetében az áldozat végtelen áldozattá válás veszélynek van kitéve, mivel több száz fiokón keresztül mehet egy nem kívánt kép megosztása, az internet hálóján keresztül. Az agresszorok típusai a fentiekkel magyarázva tehát lehetnek elődlegesek és másodlagosok is. Akkor lesz valaki másodlagos elkövető, ha az adott képet, vagy videót tovább küldi ismerőseinek, vagy ha feltölti különböző oldalakra. (Európai Tanács, 2021)

Fontos arról is beszélnünk, hogy hol tud végbe menni az online erőszak. Az online erőszak elkövetésének megfelelő szintéreként tudnak szolgálni a közösségi oldalak. Az egyik leggyakoribb terület a Facebook, amely lehetőséget biztosít a felhasználóknak, hogy mindent megosszanak életükkel kapcsolatosan és így az emberek követői figyelemmel kísírhetik és ellenőrizhetik őket. Mindezek mellett már csak a hasonló oldalakra való regisztrálás is rengeteg személyes adat megadását feltételezi, amit szintén fel tudnak használni az áldozatok ellen. Az erőszak megelőzése érdekében pont ezért lenne fontos a regisztrálókat megtanítani a tudatos média használatra, valamint konkrét példákkal kellene alátámasztani a személyes adatok megosztásában rejlő veszélyeket is. (Alis-Al, H., 2017)

Az online erőszak megállítása érdekében bevezetett törvénykezések

Fontos azonban az is, hogy ne csak az online erőszak jelentésével, valamint annak a megjelenési formáival legyünk tudatában, hanem azokkal a törvénykezésekkel is, amik az online erőszak megelőzése és korlátozása érdekében hoztak meg és vezettek be különböző országokba. Az online erőszak megállítása érdekében több országokban is bevezettek jogilag korlátozó törvényeket, amelyek az agresszorok ellen irányulnak. Legelsőként a 2015-ben az Egyesült Királyságban bevezetett törvénykezést emelném ki, amely 2 év szabadságmegvonást ró ki abban az esetben, hogyha valaki magánjellegű, szexuális tartalmú fényképeket, vagy videókat oszt meg anélkül, hogy a videokon vagy képeken szereplő személyke beleegyezésüket adta volna a képek és videók publikálásra. Ez a törvény magába

foglalja az is, hogy a képek, videók publikálása az érintett felek megszégyenítése és kellemetlen helyzetbe való hozása szándékából kell történnjen. A törvény elfogadása után, a 2016-os nyilatkozási adatok szerint, több mint már 200 embert ítétek el a fenti törvény megszegése miatt. 2015-ben, Angliában, a bosszúpornó áldozattá váló nőknek létrehozottak egy ingyenesen elérhető segélyvonalat is. Az első félévben közel kétezer hívást jegyeztek fel, a segélyvonal létrehozása után. 2016-ban Franciaországban is bevezettek egy törvényt, amellyel a bosszúpornót elkövető személyek büntetését célozták meg. Ez a törvény a digitális köztársaságról szóló törvény és 2 év börtönt, vagy 60 ezer eurós büntetés ró ki online erőszak elkövetés esetén. (Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete, 2017)

Előzetes kutatási eredmények bemutatása

Az online erőszak területén belül már több kutatást is végeztek a világ különböző országaiban, ezekből szeretnék kiemelni párat. Az általam kiemelt első kutatásban online bántalmazásokat átélt személyeket kérdeztek meg az őket ért erőszak mértékéről és típusáról. Több nő is beszámolt ezen kutatáson keresztül az őket ért bántalmazásokról és rágalmozásokról. Volt, akit szexuális hovatartozása miatt sérelmeztek, vagy egy emberkereskedelemet átélt egyént azzal rágalmozgattak meg, hogy megérdemelte azt, hogy megerőszakolták és azokat a dolgokat is, amiket át kellett élnie a bántalmazás során. Volt olyan személy is, aki képei megszerkesztéséről számolt be, valamint azok egyetemi szintű elküldéséről. (Lewis, R., Rowe, M., Wiper, C., 2017)

A második általam választott, online erőszakban történő kutatást az UNESCO végeztet, 2017-ben. A felmérés során a kutatást végző szakemberek újságíró nőket kérdeztek meg az őket ért bántalmazásokról, mivel, a női újságírók elleni erőszak mértéke magas növekedési tendenciát mutatott 2017-ben. A felmérésben összesen 125 ország vett részt és összesen 900 hitelesített választ kaptak. A kutatás legfontosabb eredményei közül ki kell emelnem azt, hogy a választ adó személyek közül 73% mondta azt, hogy tapasztalt élete során már online erőszakot. 20% állította azt, hogy az átélt online erőszakkal kapcsolatosan támadtak rá, bántalmazták őket offline. Az online erőszaknak mentálisan gyakorolt hatása volt 26%-ban az egyének mentális egészségére nézve és 12% kért orvosi vagy pszichológia segítséget az online erőszak hatása miatt. A női résztvevők által használt közösségi platformok közül a Facebookot ítélték meg a legbiztonságatlanabbnak, majd ezt a platformot a Tweeter követte a sorban. A válaszadók közül azonban csak 25% jelentette az online szférában történő erőszakos esetet munkáltatójuknak, azonban 10% nem kapott választ a jelentésre, vagy azok

közül, akik választ kaptak, nem voltak érdemes válaszok. A jelentett esetekben csupán 2%-ban kérdezték meg, hogy mi történt pontosan. A megkérdezett személyek közül az online bántalmazás miatt 11% hiányzott a munkából, 4% került munkahelyét és 2% ott hagyta teljesen a munkahelyét. Az online zaklatás azonban nem csak a munkahelyükre volt hatással, hanem azok szociális életükre is. A megkérdezettek 20% mondta azt, hogy visszavonult az online interakcióktól és 18% került a közönséggel való kapcsolattartást. A megkérdezett női újságírók az erőszak széles skáláját kellett átélniük. Az általuk elmondott legsúlyosabb esetek a szexuális és fizikai erőszakkal való fenyegetések voltak, azonban ezek mellett még át kellett élniük zaklató üzeneteket, szakmai vagy személyes hírnevüket megsértő üzeneteket, digitális biztonsági támadásokat, valamint pénzügyi fenyegetéseket is. Sok esetben azonban nem csak közvetlenül a megkérdezett újságíró nőket fenyegették meg bántalmazással, hanem azon személyek hozzátartozóit is. (Posett, J, Aboulez, N, Bontcheva, K., Harrison, J., Waisbboard, S., 2020) Habár ez a kutatás nem a párkapcsolaton belüli erőszak hatását figyelte meg az áldozatok részére, azonban a kutatás által bemutatásra kerültek az online káros hatásának a bemutatása, ami megjelenik az online szférában történő párkapcsolaton belüli erőszak esetében is.

Egy harmadik általam választott kutatásban összesen 4564 14 és 17 éves közötti fiatal kérdezték meg az online erőszak mértékéről, 5 különböző országban. Az országok közé Anglia, Olaszország, Bulgária, Norvégia és Ciprus tartozott bele. Az online erőszaknak 5 különböző dimenzióját határozták meg, ezek az online bántalmazás, ellenőrző magatartás, megfigyelés és elszigeteltség volt. Az online erőszakba a rágalmazó üzenetek küldése vagy fenyegető üzenetek küldése is bele számított. A statisztikai eredményből az derült ki, hogy a lányok gyakrabban vannak kitéve az online bántalmazás veszélyének, mint a fiúk. A rágalmazó üzenetek mellett az ellenőrző viselkedés is gyakorinak mondható, a lányok 23-31%, míg a fiúk 9-36% számolt be erről a jelenségről. A megfigyelés a lányok esetében 25-35%, a fiúk esetében pedig 10-25%. (Barter, C., Stanley, N., Wood, M., Lanau, A., Aghtaie, N., Larkins, C., & Øverlien, C., 2017)

Egy negyedik kutatásban pedig a technológia fejlődésének a hatását vizsgálták meg online szférában. A technológia fejlődésével könnyebbé vált az áldozatok kapcsolatainak, kommunikációjának, közösségi hálózatának a lekövetése és azok nyomon követése is. Mindezek mellett a technológia eszközök fejlődésével lehetővé vált az áldozat tartózkodási helyének és mozgásának a pontos meghatározása, ennek következtében pedig egy súlyosabb zaklatási forma kialakítása. Az áldozatok megfigyelése történhet nyílt vagy rejtett módon is.

A digitális technológiákat a párkapcsolaton belül az agresszorok az áldozatok megfigyelésére, zaklatására és fenyegetésére használják. A digitális eszközöknek a legnagyobb veszélye, hogy az áldozatot bárhol, bármikor és bármilyen távolságban képesek lekövetni. Az áldozatokban a technológia eszközök jelenléte miatt az az érzés alakulhat ki, hogy az agresszor mindenható erővel bír és mindenhol jelen van. Ez által még jobban csökkent az áldozatok biztonság érzete még akkor is, hogyha már nem laktak egy földél alatt az agresszorral (Leitão, R., 2019)

Az online erőszaknak azonban számos negatív hatása van, amelyek kihatnak az áldozatok életére. Az online erőszak hatásait a fenti kutatásban megkérdezett nők esetében is megtudjuk figyelni. Az online erőszak káros hatásának mértéke kapcsolatban van azzal, hogy milyen gyakran és mennyire tartósan áll fenn az erőszak az érintett személyek életében. A megkérdezett egyének közül a leggyakrabban az online erőszak káros hatását a mentális egészséggel kapcsolatban jelölték meg. A megkérdezettek 17% állította azt, hogy nem érezték magukat biztonságban fizikailag. Mindezek hozzá járultak teljesítményük és egészségük romlásához biológiai, illetve mentális szinten is. Az online erőszak azonban sok esetben nem maradt meg online szférán belül, offline is jelentkezett, ezáltal fizikai és lelki sérüléseket okozva az áldozatnak. (Posett, J, és mts. 2020)

Kutatási rész

Kutatásomban az online erőszak jelenlétét, valamint az agresszorok által használt technológia eszközök jelenlétét kutatom Erdélyben, valamint az online erőszak változását az elmúlt 3 évben.

Kutatási kérdések

Szakdolgozatomban a következő kutatási kérdéseket igyekeztem megválaszolni:

1. Hogyan módosult a családon belüli erőszak a járvány ideje alatt?
2. Hogyan jelenik meg a technikai eszközök által facilitált erőszak a párkapcsolati bántalmazásban?
3. Milyen lehetséges megoldások léteznek az online párkapcsolaton belüli erőszak megállítására?

A kutatás módszertana és a célcsoport bemutatása

Jelen kutatás egy kétlépcsős vizsgálat. Az első lépésben az esetek kezelésével foglalkozó erdélyi szakemberek kerülnek megkérdezésre, a második lépésben a párkapcsolati erőszak túlélőinél alkalmazunk kérdőíves felmérést.

Ebben a dolgozatban a minőségi kutatás eredményei kerülnek bemutatásra, ahol az adatgyűjtéséhez egyéni, félstrukturált interjúkat végeztem, olyan szakemberekkel akik a párkapcsolati erőszak kezelésével foglalkoznak, szakszolgáltatások keretén belül.

Az interjúvezető, struktúrájában 3 fő témakört tartalmazó részre tagolható. Az első rész, a családon belüli erőszak jelenségére általánosan vonatkozó kérdéseket tartalmaz, a második a Koronavírus hatására és a korlátozások feloldása utáni időszakra vonatkozó kérdéseket tartalmaz, az esetek gyakorisága, súlyossága és megnyilvánulási formák szempontjából. A harmadik rész pedig az online szférában történő párkapcsolaton belüli erőszakra és párkapcsolaton belüli erőszakban használt digitális eszközökre vonatkozó kérdéseket tartalmazza.

Egy interjú körülbelül 40-60 percet vett igénybe. A vizsgálati csoportot 12 szakember képezi, akik különböző intézményeknél és különböző helyiségekben dolgoznak a párkapcsolaton belüli erőszak területén belül. Ezekből 9 egyéni interjúként zajlott le, 1 pedig csoportos interjúként, amelyen részt vett egy pszichológus, egy szociális munkás és egy projektmenedzser is. Az interjúalanyaim 8 erdélyi városból származnak:: Csíkszereda, Kézdivásárhely, Sepsiszentgyörgy, Székelyudvarhely, Marosvásárhely Kolozsvár, Nagyvárad és Brassó. Néhány helyiségekben több szakemberrel is interjút végeztem, például Brassóban, Nagyváradon, Sepsiszentgyörgyön és Kolozsváron. A legfiatalabb interjú alanyom 35 éves volt, míg a legidősebb 61. Az általam kérdezett 12 szakember állami és magán szférában dolgozik különböző szerepeket betöltve. A vizsgálati csoport alanyainak szakmai hátterét illetve pszichológust, szociális munkás, intézményezető, Szakmai régiségüket tekintve 4 és 22 évnyi régiséggel rendelkeznek, akik szakmai felkészültségüket 4 és 5 közöttre ítélték meg, egy 1-5-ig terjedő skálán. A szakemberek felkeresése és kutatásunk céljának és lezajlásának tájékoztatása után minden résztvevő aláírt egy beleegyező nyilatkozatot a kutatásban való részvételhez és az interjúk hangrögzítéséhez. A kutatást végzők részéről meg

tartalmazza az adatok kizárólagosan tudományos célra való felhasználásának és az adatok konfidenciális valamint etikus felhasználásának kitételét.

Az eredmények bemutatása

Általánosan a párkapcsolaton, családon belüli erőszakról

Interjúm első fejezetében általánosan beszéltünk a párkapcsolaton belüli, családon belüli erőszakról és annak kezelésének lehetséges megoldásairól. Az interjúalanyok egyhangúan nyilatkozták, hogy Romániában hangsúlyt fektetnek a párkapcsolaton belüli, családon belüli erőszak megállítására, magán és állami intézmények működtetése által is. Az áldozatok számára több segítséget is biztosítanak, a bántalmazó kapcsolat megszüntetése, felszámolása érdekében, itt kiemelném példaként az ingyenesen elérhető jogi, pszichológia, mentálhigiénés szolgáltatások biztosítását a bántalmazott személyek részére. Több intézménynél is megjelennek a csoportos és egyéni terápiáknak a lehetősége, ahol az őket ért traumák feldolgozását segítik elő. Az utóbbi időben egyre nagyobb hangsúlyt fektetettek országos szinten a párkapcsolati erőszak jellegzetességeinek a tudatosítására is, előadások, konferenciák, műhelyek tartása által, annak érdekében, hogy az áldozatok szakmai segítséget merjenek kérni, valamint, hogy az áldozatok tisztában legyenek saját lehetőségeikkel, az erőszak megszüntetése érdekében. Mindezek mellett az iskolákban szociális munkások, pszichológusok is a társas erőszak megelőzést célzó előadásokat és foglalkoztatásokat tartottak a diákoknak különböző témákról, mint pl. abullyingot, vagy a egészséges párkapcsolat kialakítását is.

A kliensek szolgáltatásokkal való kapcsolatfelvétele: Az elmúlt 3 évben a szakembereket és az intézményeket való megkeresés módozatai nagyon változatosakká váltak. A hagyományos személyes megkeresés helyett gyakoribb volt ebben az időszakban a telefonon, e-mailen, messenger applikációján keresztül történő megkeresések. Természetesen, a kliensek az intézményeket vagy szakembereket személyesen felkeresve is kértek segítséget. Gyakori segítségkérő módszernek számít az is, hogy az áldozat ismerősük, családtagjuk támogatásával kérnek segítséget, keresik fel az intézményeket vagy sok esetben a tájékoztató jellegű, erőszak megelőző előadások után személyesen kérnek segítséget az előadást, műhelymunkát tartó szakemberektől.

Az agresszorok és áldozatok jellegzetességei

Az interjúalanyok tapasztalata, az áldozatok és erőszakos magatartású személyek jellemzőit illetően is nagy összangot mutatott. A hozzájuk kerülő esetekben úgy az áldozatokra mint az elkövetők többségére jellemző, hogy alacsony iskolázottsággal, alacsony jövedelemmel, gyenge szociális hálóval rendelkeznek valamint általánosan a társadalomból kirekesztett közösségekben között élnek. Ugyanakkor, az interjúalanyok olyan esetekről is beszámoltak amikor akár az elkövetők akár az áldozatok vagy mindketten magas iskolai végzettséggel (például orvosi, közgazdaságtani, jogi diplomával) és jó anyagi háttérrel rendelkeztek. Annak magyarázatára, hogy a magasabb szocio-gazdasági státussal rendelkezők kevesebben fordulnak az interjúalanyaink által nyújtott szolgáltatásokhoz, több lehetséges mód is létezhet. Ezek egyike az, hogy az áldozatok jobb kapcsolati hálóval, anyagi háttérrel és bővebb információval rendelkeznek a párkapcsolaton belüli erőszak megelőzésének terén, amit majd a későbbiekben feltudnak használni a bántalmazó kapcsolatból való kijutás elérése érdekében. További jellegzetességgént emelték ki a bántalmazás kialakulásánál az áldozat vagy az agresszor alkohol fogyasztását. Az alkohol fogyasztása, valamint a családon belüli erőszak kapcsolatáról a szakirodalomban is sokat olvashatunk (Klostermann, K. C., & Fals-Stewart, W., 2006), ahol sok esetben az alkohol fogyasztását a párkapcsolati erőszakot fenntartó tényezőjeként jelölik meg. Fontos megjegyezni ennél a résznél azt, hogy az alkohol fogyasztása annak ellenére, hogy a kockázati tényezőnek számít az erőszak fenntartásában nem tudjuk kizárólagos okként megjelölni a párkapcsolaton belüli erőszak elkövetésénél.

Az online és fizikai térben történő párkapcsolati erőszak hasonlóságai és különbségei

Az online és a fizikai térben történő bántalmazás között több hasonlóságot és különbséget is ki tudunk emelni. Interjúim során legelőször a hasonlóságra kérdeztem rá. Hasonlóságnak tekinthető az, hogy mindkét erőszak típusnál megjelenik az áldozat lealacsonyítása, önbizalmuknak rombolása. Mindkét erőszak típusnál megjelenik az áldozat hibáztatása, valamint cselekedeteinek kontrolálása. Hasonlóságnak lehet tekinteni mindezek mellett a fizikai térben és az online térben kialakuló bántalmazás dinamikájának a jellegzetességét is, mindkét szférában a bántalmazás eleinte enyhébb formában, ritkán jelenik meg, ami az idő

teltével fokozatosan szaporodik és súlyosbodik fog. Interjúalanyaim szerint, a párkapcsolaton belüli erőszak dinamikájánál különbséget leginkább a bántalmazó magatartásánál és annak végső kitörésénél tudunk megfigyelni, mivel fizikai térben történő erőszak esetén az áldozatnak sok esetben súlyos testi sérüléseket kell elszenvedni, a lelki sérülés mellett, míg online szférában ez a sérülés leginkább lelki téren tud megjelenni például a róla készített információk nyilvános publikálása, vagy személyes adatainak különböző oldalakon való megosztása által. Fontos kiemelni azt is, hogy az online bántalmazás esetében az agresszorok az áldozatokat, sokkal jobban megtudják szégyeníteni az áldozatokat, önbizalmukat és önbecsülésüket mégjobban letudják rombolni, a róluk készített videók megosztása által, mivel a megosztott információk akár többszáz emberhez is el tudnak jutni, viszonylag rövid idő alatt. Különbségnek számít a két jelenség között az is, hogy online szférában az agresszorok nagyobb mértékben tudják kontrolálni és ellenőrizni az áldozatokat, az állandó hívások és üzenetek küldése által. Az áldozatokban pedig kialakulhat annak az érzete is, hogy sehol sincs biztonságban. Az online bántalmazás egy következő sajátossága lehet az, hogy agresszorok sokkal jobban áttudják gondolni azt, amit közölni akarnak a áldozat fele, mint a fizikai környezetben történő bántalmazás útján. Beszédjük ennek következtében pedig egyre eltorzítóbb és szépített lesz, a kialakul bántalmazás pedig rejtett bántalmazássá alakul át, amikkel sok esetben maguk az áldozatok sincsenek tisztában. Így, a verbális manipuláció kifinomultabb, kidogozottabb formát kaphat. Ez a bántalmazókommunikáció egy idő után a mindennapi fizikai szférában történő beszélgetésükbe is beépül, aminek következtében sokkal rosszabbul oldják meg a kialakuló problémákat, a kapcsolatukban megjelenő agresszivitás mértéke pedig fokozatos növekedést mutat ennek hatására.

„Köszönöm drágám, hogy 5 órán át vásároltál be és ezáltal megtudtál vásárolni mindent, ami szükségem van” (4. interjú, pszichológus)

Ezekben az esetekben az áldozatok nem merik elmondani párjuknak, hogy tisztában vannak azok hazugságaikkal. Sok esetben nem merik felvállalni azt sem, hogy megbántotta párjuk azzal amit tett, azonban szavakban érzékeltetik ezt párjuk irányába azonban ezen mondatok használatával nem haladnak sehova konfliktusaik megoldásában, hanem csak még nagyobb feszültséget szülnek kapcsolatukban.

A Koronavírus okozta járvány hatása a szakemberek meglátása szerint a párkapcsolaton, családon belüli erőszakra

Interjúim során az járványhelyzet hatását is vizsgáltam az elmúlt 3 évre nézve, ahol az általam kérdezett szakemberek viszonylag egységes választ adtak. A Koronavírus miatt kialakuló korlátozások ideje alatt és a korlátozások feloldása után, az interjúalanyaim egybehangzóan arról számoltak be, hogy a szakszolgáltatásokhoz eljutott esetek számában nem tapasztaltak növekedést. Interjúalanyaim a „némaság időszakaként” is említették, melynek háttérében számos, lehetséges okot említettek a szakemberek. A legerősebb hatásúnak az az összezártságot és a járvány miatt kialakult korlátozásokat nevezték meg. Szerintük, az összezártság és a korlátozások sokszor lehetetlenné tették máskor jelentősen megnehezítették az áldozatok számára otthonaik elhagyását, ezáltal a segítségkérés lehetőségét is. Az agresszorok a bezártság alatt jobban tudták ellenőrizni, kontrolálni az áldozatok cselekedeteit, lépéseit is.

Az esetek számának a csökkenésénél meghatározó okként jelölték meg az is, hogy a segítséget nyújtó szakemberek, intézmények sem tudták szokásos módon végezni, feladataikat, munkájukat, például nem tudták megtartani az áldozatok számára biztosított csoportos vagy egyéni találkozásokat, a személyes megkeresések lehetősége jelentősen lecsökkent, előzetes bejelentkezés, programálás alapján vagy, időnként és szolgáltatásonként eltérő mértékben a kapcsolatfelvétel és a szolgáltatások is áttevődtek online és telefonos csatornákra.

Ugyanakkor a válaszadók kiemelték, hogy habár nálunk az esetek száma nem mutatott növekedést, a különböző helységekből a sürgősségi hívások száma mégis megnövekedett tendenciát mutatott az utóbbi 3 évben. A beérkező és regisztrált esetek milyenségéről a válaszok alapján el tudjuk mondani azt, hogy sokkal kiegyensúlyozottabb és komplexebbek voltak a Koronavírus idején regisztrált esetek, azonban nem voltak súlyosabbak.

A megkérdezett szakemberek munkájuk során azt tapasztalták, hogy azok az áldozatok, akik ebben az időszakban kértek segítséget sokkal konkrétabban tudták azt, hogy mit szeretnének tenni a bántalmazás megszüntetése érdekében és sokkal hamarabb tettek meg lépéseket a bántalmazó kapcsolatból való kikerülés érdekében is. A koronavírus időszaka alatt felerősödött a szociális, valamint a gazdasági bántalmazás mértéke. Az áldozatokat

ebben az időszakban hangsúlyosabban jelent meg a kontroll, ami az agresszorral való folyamatos összezártassának volt betudható.

Az online erőszak jelensége a szakemberek tapasztalata alapján

A vizsgálat harmadik fejezetében az online szférában történő párkapcsolaton, családon belüli erőszakra tértem ki. A szakemberek tapasztalatai alapján az online bántalmazásnak jelentése és említése az áldozatok részéről még nincs nagy mértékben elterjedve hazánkban, azonban egyre gyakrabban találkozunk ezen jelenséggel is munkájuk során. Véleményük szerint, az áldozatok nagyon sok esetben észre sem veszik azt, hogy párjuk, élettársuk online bántalmazza őket, különböző technológiai eszközök felhasználása által. Ennek szemléltetésére több példát is bemutatottak. Az egyik ilyen esetben az agresszor külföldön tartózkodva bántalmazta volt élettársát, telefon és videókamerák felhasználása által.

Az online bántalmazás legsúlyosabb hatásként pedig kiemelném, hogy az agresszor és a bántalmazó nem kellett egy országon belül tartózkodnia, ahhoz hogy a bántalmazás, a korlátozás továbbra is fenn tudjon maradni. Ennél az esetről is megjelent mindemellett az áldozat lealacsonyítása, megszégyenítése és önbizalmuknak a rombolása, hasonló mondatok küldése által „Semmire kellő vagy” (3 interjú alany, intézményvezető).

Az interjúkérdéseimre adott válaszokból kiderült az, hogy Romániában több technológiai eszközt is felhasználnak a párkapcsolaton, családon belüli erőszak fenntartása, kialakulása során. Leggyakrabban elhangzott eszközként a telefon jelenik meg, azonban a telefon használata mellett megjelennek a rejtett kameráknak a felszerelése a lakáson belül, a GPS nyomkövetők használata, vagy a hangot felvevő eszközök felszerelése is. Több esetben az agresszorok szülői felügyeleti szoftvereket telepítettek az áldozatok laptopjára, vagy más elektromos eszközeikre, az áldozatok böngészésének a lekövetése érdekében. Mindezek mellett megjelentek a bankkártyákkal való fizetésnek az ellenőrzése is, amely hozzájárult a gazdasági erőszak megnövekedéséhez, mivel az áldozatok minden vásárlásukról beszámoltak az agresszoroknak ezen applikációkon keresztül, bankkártyával való fizetés esetében.

A telefon használata a párkapcsolaton belüli, családon belüli erőszaknál nem csak az agresszorok esetében jelenik meg hanem az áldozatok esetében is. Az elkövetőknek, mint kontrolláló és ellenőrző eszköz, az áldozatoknak, mint védelmi és bizonyítékgyűjtési eszköz

A mobiltelefonok megjelenése megfelelő eszköznek bizonyult, az agresszívebb, féltékenyebb típusú személyek esetében, amelynek következménye a féltékenységi és a kontrollálás megnövekedése volt. Sok esetben kéri az agresszorok a bántalmazott személyeket arra, hogy küldjenek képet magukról, vagy megmondják azt, hogy melyik szobában beszéljenek videóhíváson keresztül. Sok esetben ezt a fajta ellenőrzést azonban nem agresszív módon teszik meg, hanem kedvesen, agresszív szavak leírása nélkül, azonban az agresszív szavak használata nélkül is bántalmazásnak számít, ami azonban nem lesz annyira érzékelhető az áldozatok számára.

„Ugye drágám otthon vagy a fazék mellett és valami finomat készítesz nekem. Kérlek küldj egy képet erről.” (4 interjú alany, pszichológus.)

A telefon, az említett kontroll és védelmi eszközként való használat mellett más szerepet is betölthet az erőszakos kapcsolatban élők életében. Sokak számára konfrontálódási felületté válik. Például mikor a telefonon használatán keresztül jöhetnek rá az áldozatok arra, hogy párjuk megcsalja őket, hogy nem munkában van, hanem egy idegen lakásban. Egyik áldozat az agresszor telefonjának a lekövetése után tudta meg azt, hogy férje kettős életet folytat és hogy egy külföldi országban még van egy másik családja. Azokban az esetekben amikor az áldozatok konkrétan rákérdeztek az agresszorokra és számonkérték tőlük, hogy hol járjak, vagy mit kerestek egyes helyeken válaszként az agresszorok elvették tőlük a telefonjaikat, vagy korlátozták, hogy hol és mikor használhatják, ezzel pedig egy erősebb bántalmazási formába került bele az áldozat. Ezek a helyzetek mutatják ahogy a telefon a jelenlévő bántalmazás súlyosbodásához vezető eszközzé válhat.

A videók készítésének a lehetősége is nagymértékben megerősítette az online bántalmazás kialakulását és fenntartását. Interjúim során több olyan esetet is elmeséltek, amikor az agresszorok videókat készítettek párjukról, amit a későbbiekben zsarolás vagy más ártó szándékával használtak fel ellenük. Például egy távkapcsolatban élő pár esetében, ahol a fiú arra kérte párját, hogy videóhíváson keresztül végezzenek önkielégítést, az intim kapcsolat bizonyos szintű fenntartása érdekében (revenge porn). A lány, mivel megbízott párjába beleegyezését adta, azonban párja videót készített róla, a lány tudta és beleegyezése nélkül. A készített videók által a későbbiekben a lányt zsarolni kezdte párja és különböző dolgok megtevésére kényszerítette azt. Egy másik esetben a férj tudatmódosító szert fogyasztatott el párjával, úgy, hogy az nem volt tudatában annak, amit tesz, majd erről férje videót készített, amit a bíróságon a nő ellen használt fel, a gyermekek nevelési jogának a

megszerzése érdekében. Ezekben az esetekben érzékelhető, hogy a technológia eszközök által facilitált párkapcsolaton belüli erőszak esetében, hogyan tudják a videókat az agresszorok az áldozatok ellen felhasználni akaratuk elérése érdekében.

Az interjúk alapján kiderült az is, hogy az online erőszak esetében is gyakran megjelenik az erőszak fenntartása érdekében a gyermekek bevonása, felhasználása az agresszorok részéről. Ez leginkább azokban az esetekben fordul elő, amikor a bántalmazó szülő valamilyen elektromos eszközt ad a gyermekének ajándékba, azonban az eszközre kémprogramot, vagy rejtett kamerát szerelt fel. Sok esetben azonban ezen programoknak a telepítése nem mutatható ki és így a bántalmazás sokkal jobban és hosszabb ideig fent tud maradni.

Interjúm során rákérdeztem arra is, hogy tapasztalataik alapján a fiatalabb vagy az idősebb generáció van nagyobb kockázatnak kitéve, a párkapcsolaton belüli erőszak áldozatának a válásában. A szakemberek véleménye szerint a fiatalabb generációk sokkal gyakrabban kerülnek az online párkapcsolaton belüli bántalmazás csapdájába, mint az idősebb generációk. Interjúalanyaim szerint ez természetesen összefügg azzal, hogy a fiatalabb generációk sokkal gyakrabban és változatosabban (különböző szociális média felületek, platformok stb.), jobb digitális készségekkel használják a technológiai eszközöket, mint az idősebb generációk. Ez mellett a fiatalabb generáció sokkal bizalmasabban használják fel a szociális médiát, sokkal inkább fogadják el az ismeretlen személyek ismerős jelöléseit is, ellentétben az idősebb generációkkal. Nem elhanyagolható az a tény sem, hogy a fiatalabb generációk agresszorai sokkal jobban értenek a technológia eszközök használatához, valamint könnyebben sajátítják el ezen eszközöknek a használatát is, ami szintén egy magas fokú kockázati tényezőnek számíthat, az online párkapcsolaton belüli erőszak kialakulásánál. Ugyanakkor, az online bántalmazás egyik legsúlyosabb hatásaként említették a megkérdezettek azt, hogy a fiatalok már tinédzser korban képtelenné válnak a technológia eszközök mindennapi használata által az egészségesnek mondható párkapcsolat kialakítására, mivel számukra bizonyos szinten normalizálódott az, hogy mindenről be kell számolniuk párjuknak, ha nem tartózkodnak egy helységeken belül. Abban az esetben, ha nem kapnak gyors válaszokat üzeneteikre gyanakodni kezdhetnek arra, hogy párjuk megcsalja őket, vagy az a gondolat is kialakulhat bennük, hogy talán nem is fontosok a másik fél számára, azonban ezen gondolatoknak és megérzéseknek nincsen semmi alapja. Ezekben az esetekben nagyobb veszedések is megjelenhetnek a párkapcsolaton belül, felerősödhet a felek közötti féltékenység érzetét, valamint a másik fél irányításának, megfigyelésének és kontrolálásának

a vágya, amit kapcsolatuk éréseivel sem tudnak elhagyni, valamint kapcsolatukat nehezen fogják tudni féltékenység és gyanakodás nélkülivé alakítani.

Mindezek a tények felhívják a szakemberek figyelmét arra is, hogy miért fontos a fiatalok tájékoztatása a tudatos és felelős média használatáról, valamint az internet okozta veszélyeknek a tájékoztatásáról

Szakmai felkészültség és lehetséges megoldások

A válaszadók beszámolója arra engednek következtetni, hogy a szakemberek szakmailag ha fel is vannak készítve a szemtől szembe történő bántalmazások megelőzésére és kezelésére, azonban az online bántalmazás kezelése érdekében még nem rendelkeznek megfelelő mennyiségű információval és tudással. Véleményük szerint országszinten nagy hiány van ezen jelenség kezelésére. Ez egyrészt azzal is magyarázható, hogy kevés vizsgálat, reális információ illetve olyan továbbképzés van Romániában, ami az online bántalmazás kezelését és megelőzését célozná meg.

„Az online párkapcsolaton belüli erőszak napjainkban egy egyre gyakrabban jelentkező jelenségnek számít, amivel a társadalmunk jelenleg még nem tud szembenézni, nem tud megbirkózni és felkészületlenül éri a párkapcsolati erőszakkal foglalkozó szakembereket. Fontos lenne pont ezért, hogy Románia képzéseket biztosítson a szakemberek számára, a párkapcsolaton belüli erőszak ezen területén, a helyzet kézben tartása és az áldozatoknak megfelelő segítség nyújtása érdekében.” (6. interjú, szociális munkás).

Általában az erőszak megállításánál azonban fontos előrehaladás volt a védett otthonok kialakítása, amit egy idézettel szeretnék alátámasztani

„Van egy hely, ahol biztosan tudnak segíteni.” (3 számú interjú alany, intézményvezető).

A képzések mellett szükség lenne képzett, fiatal szakemberek bevonására lenne szükség ezen a területre, mivel ők talán könnyebben el tudnák sajátítani a technológiai eszközöknek a használatát. A multidiszciplinaritás bővítésére is utaltak, jelezve, hogy a szakemberek csoportját ki kellene egészíteni informatikusokkal is, akik segítséget tudnának nyújtani a hasonló bántalmazással élő áldozatoknak.

Mindezek mellett fontos lenne az online erőszak, valamint a fizikai szférában történő erőszak megelőzése érdekében a fiatalok és az idősebb generációk tájékoztatása arról, hogy mi is számít pontosan párkapcsolaton belüli erőszaknak, mivel munkájuk során azt tapasztalták, hogy a tőlük segítséget kérő áldozatok sokszor nincsenek tisztában az erőszak enyhébb vagy közepesen súlyosabb kockázataival, ezért sokszor csak akkor kérnek segítséget amikor már a fizikai erőszak is megjelenik náluk.

A szakemberek egyhangúan kiemelték a megelőzés tevékenységek korai kezdetének a szükségességét. Egyesek úgy fogalmaztak, hogy nagyon fontos az, hogy már tinédzser, vagy akár kisebb korban beszéljünk a gyermekek a párkapcsolaton belüli, családon belüli erőszakról és annak jellegzetességeiről míg mások a jó, egészséges kapcsolatok megtapasztalásának, az ehhez szükséges készségek elsajátításának a biztosítását emelték ki. Mindannyian fontosnak tartották a bántalmazó viszont korai felismerésének elősegítését, a segítségkérést és a támogató lehetőségek megteremtésének szükségességét (szakszolgáltatások, a témában jártas tanárok, iskolapszichológusok, orvosok, fiatalokkal dolgozó szakemberek, stb.)

Mindezek hozzájárulhatnak ahhoz, hogy egy fiatal személy egy bántalmazó kapcsolatba lépjen bele, valamint ezek által, ha be is kerülne a fiatal egy bántalmazó kapcsolatban könnyebben fognak tudni kikerülni onnan, ismerve a bántalmazás megállításának a lehetőségeit.

A megelőzést elősegítendő, a fentiek mellett szükséges lenne Romániában energiát és pénzt fektetni arra is, hogy megváltoztassuk a társadalmi gondolkozást, hozzáállást mely a családon belüli erőszak problematikáját magánügynek tekinti vagy az áldozatokat érő stigmákat vagy hibáztatásokat. Az utóbbi időben egyre nagyobb hangsúlyt fektettek erre, de szakemberek napjainkban is találkoznak a olyan hozzáállásokkal az emberek részéről, hogy az áldozatok megérdemlik sorsukat, mivel ők választották azt vagy, hogy nem bánnak megfelelően az agresszorral, ezért meg kell őt büntetni, fegyelmezni. „Az asszony verve jó” (5 interjú alany, szociális munkás). A bántalmazott személyek sok esetben még mindig nem mernek segítséget kérni a rendőrségtől, vagy más szervezetektől, mivel sok esetben tapasztalták meg azt, hogy nem tudnak segíteni rajtuk, úgy érzik, hogy nem tesznek semmit a bántalmazó kapcsolatból való kiemelés érdekében vagy egyszerűen nem bíznak a szakemberekbe és ez miatt elfogadják sorsukat. Az online erőszaknál mégjobban megjelenhetne a fentiekben leírt bizalmatlanság, mivel az áldozatokban erősebben

jelentkezhet az az érzés, hogy nincs megfelelő bizonyítékuk az erőszak ennek típusának az bizonyítására valamint, hogy még nem létezik megfelelő megoldás sem ennek az erőszaknak a megállítására.

Záró gondolatok

Jelen kutatás eddigi eredményei megerősítik, hogy az információs és kommunikációs technológiai eszközök használatának beépülése a mindennapjainkba a párkapcsolati erőszakos kapcsolatok arculatát is módosították. Egyrészt a szemtől-szembeni megnyilvánulási formák kiegészültek a fizikai távolságból is könnyedén megvalósítható formákkal „régibántalmazások új eszközökkel” ahogy Cuomo és Dolci szerzőpáros fogalmaz (2021); másrészt részévé válhat az áldozatok védekezési stratégiáinak is (pl. bizonyítékgyűjtések). Az online bántalmazásnak a hatásai elsősorban pszichológiai hatásai kerültek kiemelésre. Elsősorban azokban az esetekben ahol a bántalmazók a kényszerítő kontroll (coercitive control) eszközeként használják a megfigyelő kamerákat, különböző kémprogramokat amiknek a létezéséről az áldozat nem tud a lelki terror komoly következményeivel kell megküzdeniük. Az online bántalmazás lehetővé tette az agresszorok számára azt, hogy folyamatosan lekövezzék és megfigyeljék az áldozatot nagyobb fizikai távolságból. Ma már nem kell egy országon, vagy kontinensen belül sem tartózkodjon a két személy, a párkapcsolaton, családon belüli erőszak fenntartáshoz.

Az IKT által facilitált erőszak úgy az áldozatokat, mint a szakembereket új kihívások elé állítja, úgy a jelenség kezelésének, mint a megelőzésének területén. Megértése további vizsgálatokat, adatok gyűjtését igényli és gyors felkészülést sürget a szakemberek részéről ahhoz, hogy hatékonyan tudják kezelni ezeket az eseteket.

Felhasznált irodalom

1. Al-Alosh, H. (2017). Cyber-violence : digital abuse in the context of domestic violence. *Univerity of New South Wles Law Journal*, 40(4), 1573–1603. <https://search.informit.org/doi/10.3316/agispt.20175338>

2. Barter, C., Stanley, N., Wood, M., Lanau, A., Aghtaie, N., Larkins, C., & Øverlien, C. (2017). Young people's online and face-to-face experiences of interpersonal violence and abuse and their subjective impact across five European countries. *Psychology of Violence*, 7(3), 375.
3. Betlen, A., és Pap, E. (2012). Módszertani ajánlások a szexuális erőszak áldozataival foglalkozó szakemberek számára. *Keret Koalíció*.
4. Burajoá, B., Činčurová S. (2016) *A nők elleni erőszak és a családon belüli erőszak* Munka és Családügyi Kutatóintézet, Pozosny.
5. Cuomo, D., & Dolci, N. (2021). New tools, old abuse: Technology-enabled coercive control (TECC). *Geoforum*, 126, 224-232.
6. Dare, B., Guadagno, R., & Nicole Muscanell, M. A. (2013). Commitment: The key to women staying in abusive relationships. *J. Interpers. Relations, Intergr. Relations Identity*, 6, 58-64.
7. Dima, G., Beldianu, I. F. (2016) *Családon belüli erőszak: a multidiszciplináris csapat koordinált beavatkozása Tankönyv szakemberek számára* Nyugat könyvkiadó, Temesvár
8. Freed, D., Palmer, J., Minchala, D. E., Levy, K., Ristenpart, T., & Dell, N. (2017). Digital technologies and intimate partner violence: A qualitative analysis with multiple stakeholders. *Proceedings of the ACM on human-computer interaction*, 1(CSCW), 1-22.
9. Gibbon, J. (2021). *Killings of women and girls by their intimate partner or other family members*. United Nations Office on Drugs and Crime.
10. Hand, T., Chung, D., & Peters, M. (2009). The Use of Information and Communication Technologies to Coerce and Control in Domestic Violence and Following Separation.
11. Hazarika, B. M (2019). Reading Domestic Violence in Girish Karnad's Play Naga-Mandala. *MIDDLE FLIGHT*, 286.
12. Ilie, S. (2022). Domestic Violence: Public Policy Concern and Measuring Challenge. *Calitatea Vieții*, 33(3), 1-33.
13. Klostermann, K. C., & Fals-Stewart, W. (2006). Intimate partner violence and alcohol use: Exploring the role of drinking in partner violence and its implications for intervention. *Aggression and violent behavior*, 11(6), 587-597.
14. Köberlein, L. Tóth, Gy., Saringen, P., Hahn, S., Amann, A.K., Gaiser, H., Rösslhumer, M., Messner, S.(2010). *Heartbeat-Szívdobbanás. Párkapcsolat erőszak*

- nélkül. Deutscher Paritätischer Wohlfahrtsverband, Landesverband Baden-Württemberg.
15. Leitão, R. (2021). Technology-Facilitated Intimate Partner Abuse: a qualitative analysis of data from online domestic abuse forums. *Human–Computer Interaction*, 36(3), 203-242.
<https://doi.org/10.1080/07370024.2019.1685883>
 16. Lewis, R., Rowe, M., & Wiper, C. (2017). Online abuse of feminists as an emerging form of violence against women and girls. *British Journal of Criminology*, 57(6), 1462–1481.
 17. Marganski, A., & Melander, L. (2018). Intimate partner violence victimization in the cyber and real world: Examining the extent of cyber aggression experiences and its association with in-person dating violence. *Journal of interpersonal violence*, 33(7), 1071-1095.
 18. Marganski, A. J., & Melander, L. A. (2021). Technology-Facilitated Violence Against Women and Girls in Public and Private Spheres: Moving from Enemy to Ally. In *The Emerald International Handbook of Technology-Facilitated Violence and Abuse* (pp. 623-641). Emerald Publishing Limited.
 19. Mihálka M.(2019) Családkonzultáció speciális élethelyzetben lévő családokkal I. A bántalmazás hatása a családi rendszerre.
 20. NANE, Miért marad? (2015) *Családon belüli és párkapcsolati erőszak. Hogyan segítsünk?* NANE Egyesület, Budapest.
 21. PATENT (2015) *Párkapcsolati erőszak jogklinika*. Jogvédő Egyesület.
 22. Posetti, J., Aboulez, N., Bontcheva, K., Harrison, J., & Waisbord, S. (2020). Online violence against women journalists.
 23. Szabolcs, V., & Bálint, Á. D. (2020). Családon belüli erőszak—amikor a férfi az áldozat. *Belügyi Szemle*, 68(4), 9-51.
<https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.4.1>
 24. Seewald, L., Walsh, T. B., Tolman, R. M., Lee, S. J., Reed, L. A., Ngo, Q., & Singh, V. (2022). Technology-Facilitated Abuse Prevalence and Associations Among a Nationally Representative Sample of Young Men. *Annals of family medicine*, 20(1), 12–17. <https://doi.org/10.1370/afm.2758>
 25. Tech-Wise, Risk-Free

26. TormaA. (2021). A COVID-19 járvány hatásai a nőkre, a rendőrség női munkatársaira. *Belügyi Szemle* , 69(3. ksz.), 96-107.
<https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2021.3.6>